

POSLOVNO ZDRUŽEVANJE

Z zakonskim predlogom o združevanju v gospodarstvu, ki je sedaj zaradi zakonitve pred zvezno ljudsko skupščino, ustvarjamo med drugim široke možnosti za poslovno združevanje gospodarskih organizacij. Poslovna združevanja so pri nas doslej malo znana ne samo zato, ker zakonodaja zanje ni dajala velikih možnosti, temveč tudi zato, ker je razdelitev skupnega dohodka, predvsem pa razpolaganje s skladi gospodarskih organizacij preprečevalo razvoj teh oblik združevanja. Za take omejene možnosti so bili razlogi. Vsako združevanje na poslovni osnovi pomeni namreč, da se gospodarska organizacija delno odreče samostojnosti in prenese nekatere pravice na neki organ izven gospodarske organizacije. Na drugi strani pomeni ustvarjanje novih sredstev izven neposrednega vpliva banke, to je takih sredstev, ki jih banka ne more uporabljati pri realizaciji svoje kreditne bilance kot instrumenta za izvajanje gospodarske politike.

Gospodarski in družbeni pogoji za združevanje

Potrebno je bilo, da so se izpolnili tako družbeni kakor gospodarski pogoji za organiziranje poslovnih združenj. Družbeni tako, da je delavsko upravljanje postalo del zavesti delavskega razreda prej, preden se dopusti odpoved, čeprav tudi najmanjšemu delu pravic delavcev v gospodarski organizaciji, to je prenos pravic na organizacijo, ki je izven neposredne sestave proizvajalcev. Če bi nasprotno dopustili poslovna združenja pred konsolidacijo delavskega upravljanja v gospodarskih organizacijah, bi pod različnimi vplivi nastajale vrste generalnih direktij, ki jih poznamo iz časov administrativnega upravljanja, s primesjo administrativnega zoževanja pravic gospodarskih organizacij. Ne glede na pozitivne gospodarske učinke poslovnega združevanja smo morali počakati, da je delavsko upravljanje zraslo kot osnovni činitelj v razvoju novih proizvodnih in družbenih odnosov.

Gospodarska potreba po ustvaritvi poslovnega združevanja je popolnoma dozorela na sedanjih stopnjah razvoja. Skupna proizvodnja nekaterih proizvodov (koprodukcija) in njihova skupna prodaja, vsklajevanje proizvodnih programov, asortimaja in kakovosti proizvodov (kooperacija), skupen nakup in uporabljanje licenc, skupen nakup surovin in materiala, skupno opravljanje določenih gospodarskih uslug (ekspedita, prevoza blaga itd.), skupna raziskovanja in konstrukcijska dela, skupno osvajanje ali organiziranje podjetij, pomožnih naprav, skladišč in podobnih enot — vsi ti smotri poslovnega združevanja pomenijo nadaljnji razvoj proizvajalnih sil, in to brez splošno družbenih investicij, to je praviloma na osnovi sredstev in skladov samih proizvajalnih organizacij. Narasle proizvajalne sile pa terjajo nadaljnji razvoj z določeno neposredno medsebojno koordinacijo in vsklajevanjem proizvodnje in druge aktivnosti gospodarskih organizacij.

Družbeni organi, organizacije in poslovna združenja

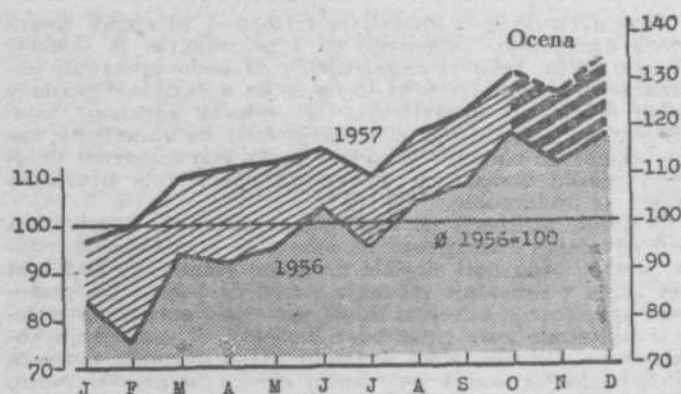
Organiziranje poslovnih združenj je torej v velikem gospodarskem interesu družbene skupnosti. Tudi v tem pogledu se krijejo interesi gospodarskih organizacij in družbene skupnosti in čeprav nastajajo poslovna združenja po svobodni volji samih gospodarskih organizacij, je vpliv družbene skupnosti sam po sebi razumljiv. Tu ne gre za državne organe, čeprav imajo določene ingerence v ugotavljanju, ali so izpolnjeni zakonski pogoji za ustanovitev združenja, in pri nadziranju delovanja, kakor tudi pri registraciji pri gospodarskih sodiščih.

Tak družbeni vpliv izvršujejo predvsem gospodarske zbornice in strokovna združenja. Te organizacije, ki postanejo bolj samostojne in opravljanju svojih družbenih poslov kakor doslej, bodo dajale pobudo za ustvarjanje poslovnih združenj in za iskanje najprimernejših oblik združevanja zaradi razvoja kooperacije, koprodukcije, medsebojnega izkoriščanja zmogljivosti itd. V tem pogledu so imele zbornice in strokovna združenja doslej omejene možnosti. Sedaj lahko nasprotno v te namene iščejo raznovrstne organizacijske oblike, ker določa zakon samo najbolj splošne okvire poslovnega združevanja, medtem ko so konkretne oblike zadeva samih gospodarskih organizacij.

Ni pa vsako poslovno združevanje smotno in v skladu s splošnimi potrebami. Tržno gospodarstvo, čeprav ga plansko usmerjamo, namreč lahko pripelje tudi do škodljivih korakov v tem smislu, da želijo posamezne gospodarske organizacije doseči na tržišču poseben položaj z združevanjem. Zato tržišče ne more biti edini odločilni činitelj, čeprav je pomemben činitelj v spodbujanju tako k novi, širši in boljši proizvodnji. Zato zakonski predlog ne dopušča poslovnega združevanja s smotri, ki so nasprotni načelom enotnega gospodarskega področja, planskega usmerjanja gospodarstva in gospodarskega sistema. Razen tega zakonski predlog ne dopušča takega poslovnega združevanja, na temelju katerega se delavski sveti in upravni odbori

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA V OKTOBRU

Indeksi industrijske proizvodnje
Osnova: povprečje 1956 = 100

Industrijska proizvodnja je v oktobru presešla septembrsko proizvodnjo za 70 odstotkov in tako smo dosegli doslej najvišjo mesečno proizvodnjo. Na nadaljnji porast proizvodnje je najbolj vplivala živilska industrija, v kateri je sezonski porast proizvodnje prav v največjem razmahu. Največji del tega porasta odpade na sladkor, katerega proizvodnja je v oktobru dosegla rekorden obseg 62 tisoč ton. Zaradi primerjave navajamo, da je znašala vsa letna proizvodnja v sušnem l. 1952 le 57 tisoč ton.

V drugih industrijskih vejah proizvodnja ni zaostajala. V oktobru se je razen v fermentaciji tobaka v vseh vejah povečala. Kakor doslej se je najbolj povečala v elektroindustriji, z vidika namena proizvodov pa se je najbolj povečala proizvodnja za široko potrošnjo. Dva meseca pred koncem leta znaša indeks proizvodnje v primerjavi z lanskim 116. Čeprav imamo do konca leta še november in december, katerih proizvodnja je pogosto odločilna za letne rezultate, lahko že z gotovostjo trdimo, da bomo dosežani porast proizvodnje ohranili tudi kot letni rezultat. Porast industrijske proizvodnje v višini 16 odstotkov pomeni nedvomno uspeh, ki je še večji, če ga povežemo z rezultati porasta delovne storilnosti.

Ce bo industrijska proizvodnja do konca leta porasla za 16 odstotkov, število zaposlenega osebja pa se bo povečalo — kakor pričakujemo — za 7 odstotkov, bo znašal doseženi porast delovne storilnosti približno 8 odstotkov. To bo hkrati največji doslej doseženi rezultat v porastu delovne storilnosti.

Pozitivne težnje naraščanja proizvodnje in storilnosti so prišle do izraza v malone vseh industrijskih vejah in v industriji vseh republik. Nekatere odmike smo zabeležili le v Makedoniji in Crni gori, v katerih premaguje industrija še nekatere začetne težave.

Osnovni industrijski izdelki

	Povprečje		indeks
	januar 1956	oktober 1957	
Električna energija (kWh)	405	499	123
Premog (tis. ton)	1.572	1.474	107
Metalurški koks (tis. ton)	75	87	116
Surova nafta (tis. ton)	24	33	137
Predelava nafte (tis. ton)	75	86	118
Surovo železo (tis. ton)	52	59	113
Surovo jeklo (tis. ton)	75	86	118
Valjani izdelki (tis. ton)	42	53	126
Aluminij (ton)	1.184	1.464	125
Elektrolitski baker (ton)	2.027	2.388	119
Svinec (ton)	6.181	6.359	103
Votlo steklo (ton)	2.762	2.820	102
Cement (tis. ton)	125	163	131
Zveplena kislina (ton)	8.578	10.401	121
Kmetijski stroji (ton)	1.235	1.505	121
Kamioni (kosov)	222	266	120
Rezan les (tis. kub. m)	152	156	103
Bombažne tkanine (mil. kv. m)	15	17	115
Volnene tkanine (tis. kv. m)	2.209	2.668	121
Obutev (tis. parov)	1.380	1.685	122
Jedilno olje (ton)	2.407	2.551	105
Tobačni izdelki (ton)	1.343	1.479	110

zdrženih podjetij odpovejo osnovnim pravicam delavskega upravljanja ali prenesejo na združenja taka pooblastila, zaradi katerih izgubijo združena podjetja poslovno sposobnost in lastnost samostojne gospodarske organizacije.

Nov činitelj v razvoju gospodarstva

Poslovno združenje upravljajo zastopniki združenih gospodarskih organizacij. Ustanovijo ga s pogodbo, ki jo sklenejo te organizacije. Tako je zagotovljeno, da bodo upravljali poslovna združenja proizvajalci in da se bo upravljanje gibalo v okvirih delavskega upravljanja. Če poslovno združenje ustanovi posebno podjetje, ima to podjetje delavsko upravljanje kakor vsako drugo podjetje. Tako se v poslovnem združenju vzpostavlja splošni mehanizem delavskega upravljanja družbenih sredstev za proizvodnjo.

Poslovna združenja ne bodo samo prispevala k ustvaritvi novih povečanih zmogljivosti na osnovi že razpoložljivih sredstev, temveč bodo tudi olajšala družbeno planiranje. Družbeni plani lahko v prihodnje računajo s tem, da bodo same gospodarske organizacije s svojimi skladi ustvarjale nove izvore surovin in aktivirale nove proizvodne možnosti. V usmerjanju gospodarskega razvoja lahko družbeni plani računajo z novim činiteljem, ki bo sam v povečanem obsegu pospeševal razvoj proizvodnih sil, in tako lahko družbeni plani razlikujejo tisto, kar so gospodarske organizacije sposobne same napraviti prek svojih poslovnih združenj, od tistega, kar mora izvršiti družbena skupnost kot celota.

Razumljivo je, da so sredstva, ki so na voljo relativno skromna. Toda nova razdelitev skupnega dohodka gospodarskih organizacij in spodbuda za povečanje produktivnosti ter s tem za nenehno naraščanje sredstev gospodarskih organizacij bo pripeljala tudi do širšega uporabljanja sredstev pred poslovnih združenj in do tega, da bodo družbeni plani čedalje bolj računali z novo aktivnostjo ter združenj kot sestavnega dela gospodarskega sistema.

dr. Nikola Balog

DELEŽ UVOŽENEGA MATERIALA V VREDNOSTI PROIZVODNJE

(v milijardah dinarjev)

Leto	Vrednost proizv.	Vrednost uvoženega materiala	Delež	
			uvoženega materiala v vrednosti proizv. %	
Motorji in vozila	1956 13	6,5	50	
	1957 24	10	41,5	
Strojogradnja	1956 3,3	0,7	22,5	
	1957 7	1,7	25	
Kmetijski stroji	1956 9,7	4,8	50	
	1957 19	9,4	49	
Kovinskopredelovalna industrija	1956 0,4	0,2	50	
	1957 1,4	0,5	34	
Ladjedelništvo	1956 0,3	0,1	30	
	1957 0,7	0,1	26	
Elektroindustrija	1956 3,1	0,9	28	
	1957 7,6	2,4	31	
Kemična industrija	1956 0,07	0,02	28	
	1957 0,15	0,06	35	
Skupno	1956 29,9	13,22	44	
	1957 59,8	24,16	40,5	

V razpredelnici objavljamo razmerje med vrednostjo proizvodnje in vrednostjo materiala, uvoženega za to proizvodnjo od podjetij, pri katerih je bila o tem izvedena anketa. Kakor razvidno iz razpredelnice, so anketirana podjetja podvojila proizvodnjo v letu dni, kar je samo zase zelo pozitivno, so pa hkrati skoraj podvojila tudi uvoz materiala, tako da dejanskih uspehov v obvladanju proizvodnje raznih uvoženih delov in materiala ne moremo šteti za zadovoljive.

Delež uvoženih delov v vrednosti proizvodnje se je v skupnem povprečju za vsa anketirana podjetja znižal le za 3,5 točke: od 44 na 40,5 odstotka. Glede na pomen tega uvoza za našo plačilno bilanco — o tem smo v zadnjem času precej široko pisali — imajo organi upravljanja v podjetjih resno odgovornost, da proučijo to vprašanje do kraja in da vložijo napore v obvladanje domače proizvodnje uvoženih delov, ker je to edina sprejemljiva osnova za nadaljnje povečanje proizvodnje, ki bo koristna tudi za družbeno skupnost in za konkretno gospodarsko organizacijo.

Več o tem objavljamo na 9. strani.

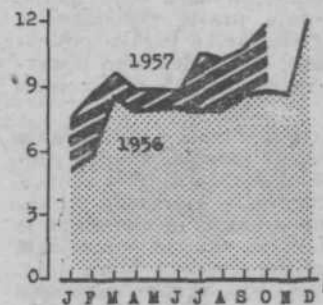
ZUNANJA TRGOVINA

Letos bomo dosegli na področju prometa z inozemstvom povojne rekordne zneske. V izvozu smo, če vključimo prvih 10 dni novembra, že presegli znesek 100 milijard dinarjev, pri uvozu pa 170 milijard.

Veliko povečanje uvoza je povzročilo občuten porast pasive v trgovinski bilanci. Kljub pomembnemu uvozu iz kmetijskih presežkov ZDA, ki je dolgoročno kreditiran in ne obremenjuje rednih sredstev, bomo zaključili letošnje zunanjetrgovinsko poslovanje z nekaj povečano pasivo.

Ta razvoj na področju zunanje trgovine pa je ugodno vplival na področje proizvodnje.

Izvoz FLRJ v milijardah dinarjev

posebno industrijske kakor tudi na potrošnjo. Rešili smo problem redne preskrbe industrije s surovinami in polizdelki, kar je prispevalo, da smo po planu določeno proizvodnjo in potrošnjo presegli. Tržišče je bilo redno oskrbovano, izbira pa je bila ugodnejša kakor lani.

V primerjavi z lanskim desetmesečnim razdobjem je pri izvozu v zmanjševanju le izvozu v zmanjševanju le iz zaradi slabe letine v l. 1956.

Hrane smo izvozili za približno 3 milijarde dinarjev več kakor lani. Do povečanja je prišlo pri vseh proizvodnih razen pri žitu. Kolikor bomo do konca leta izvozili tudi določene količine koruze, bi lansko realizacijo v višini 25 milijard dinarjev nekoliko presegli kljub omejitvam v izvozu živine in živilorejskih izdelkov, do katerih je prišlo zaradi zagotovitve preskrbe notranjega tržišča.

Surovin smo izvozili za 2 milijarde dinarjev več, goriva in maziva za približno 800 milijonov več, raznih kemičnih izdelkov večinoma za reprodukcijo za 5,2 milijarde več, strojeve in prevoznih sredstev za približno 3,3 milijarde več in raznih končnih izdelkov za široko potrošnjo za 2,5 milijarde dinarjev več kakor v enakem razdobju lanskega leta.

Do porasta izvoza je letos prišlo posebno zaradi povečane izvoza raznih industrijskih izdelkov, čeprav bi morala industrija, posebno glede na povečani uvoz reprodukcijskega materiala, bolj sodelovati pri izvoznih naporih države.

Na prvem mestu v desetmesečnem izvozu je Italija s 13,8 milijarde dinarjev, medtem ko je drugo mesto pripadlo Zahodni Nemčiji z 12,5 milijarde, tretje pa ZSSR z 11,4 milijarde din. V ZDA smo izvozili za 8,2 milijarde din. Na petem mestu je Velika Britanija, ki ji sledijo po vrsti: Avstrija, Poljska, Svica, Egipt, Grčija, Madžarska, Francija itd.

V uvozu ima največjo postavko hrana s skoraj 40 milijardami dinarjev in tako odpade skoraj 24 odstotkov skupnega uvoza na razna živila. Na drugem mestu je uvoz razne opreme z nekaj nad 39 milijardami din v primerjavi z 21,6 milijarde v enakem razdobju lani. Ta postavka je hkrati zaznamovala največji porast. Sledijo po pomenu: uvoz surovin s 26,3 milijarde ali s 6 milijardami več kakor lani, nato uvoz raznih izdelkov za proizvodno potrošnjo s 25,7 milijarde ali za skoraj 12 milijard več, goriva in maziva s 16,5 milijarde, raznih kemičnih izdelkov z 12,9 milijarde itd.

Kakor doslej so pri uvozu na prvem mestu ZDA z 49,7 milijarde din zaradi velikih količin uvoza iz kmetijskih presežkov. Drugo mesto je zasedla Italija z 19,5 milijarde, tretje Zahodna Nemčija s skoraj 19 milijard, četrto pa ZSSR s skoraj 16 milijard din. Z 11,1 milijarde je Velika Britanija zasedla peto mesto. Veliko smo uvozili iz Avstrije, Češkoslovaške, Madžarske, Poljske, Nizozemske, Svice, Francije, Egipta, Kitajske itd.

Uvoz FLRJ v milijardah dinarjev

